

חזקיה סבר לא יאכל למעוטי הגי נכו, רבי אבהו סבר אתו למעוטי הגי נכו, ונמצא שכל מחלוקתם היא האם חולין שנשחטו בעזרה אסורים בהנאה מהתורה או לא (ע"פ רש"י, וראה שם שזה רק לרבי יהודה, אבל לרבי מאיר חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא גם לרבי אבהו), והטעם שלא אמרו שמחלוקתם היא האם לוקים על הנאה משור הנסקל ומחמץ בפסח – שלפי חזקיה שהאיסור נלמד ממה שנאמר בהם 'לא יאכל', לוקים עליו כיון שהוא לאו גמור, אבל לרבי אבהו שלומדים זאת מ'אותו', אין זה לאו גמור אלא רק לאו הבא מכלל עשה שדינו כעשה שאין לוקים עליו – כיון שאין לוקים כלל על איסורי הנאה (צל"ח, ע"פ שיטת הרמב"ם מאכלות אסורות ח, טז).

ויש שפירש, שגם לרבי אבהו לוקים על חמץ בפסח ושור הנסקל, כיון שלא לומדים מ'אותו' את איסור ההנאה עצמו, אלא לומדים שכל מקום שנאסר באכילה נאסר גם בהנאה (פני יהושע הלן כד, ב ד"ה א"ר אבהו, ע"פ רוב הראשונים שסוברים שלוקים על איסורי הנאה).

קסבר חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא, ואין כוונת הגמ' שרבי יהושע בן לוי סובר שחולין שנשחטו בעזרה אסורים בהנאה מהתורה וחמץ בפסח ושור הנסקל מותרים בהנאה, שהרי לעיל (כב, א) מבואר שרק מי שלומד מפסוק אחר ששור הנסקל וחמץ בפסח אסורים בהנאה, לומד מפסוק זה שחולין שנשחטו בעזרה אסורים בהנאה, אלא כוונת הגמ', שכיון שהוא לומד מפסוק זה שחולין שנשחטו בעזרה אסורים בהנאה מהתורה, בהכרח שאת איסור ההנאה בשור הנסקל ובחמץ בפסח הוא לומד ממקור אחר, והגמ' דנה מה הוא מקור זה (שפת אמת; פני שלמה).

מניין דקתיב קל חטאת נכו, והגמ' היתה יכולה לומר שתנא זה לומד שכל איסורי אכילה אסורים בהנאה, ממה שהתורה כתבה 'לכם' בשרצים להתירם בהנאה (מהרש"א, ע"פ הגמ' לעיל ע"א, וראה עוד צל"ח שהאריך בזה).

דקתיב והנה שרף – ביום השמיני למילואים שרפו הכהנים את אחד משערי החטאת שהוקרבו באותו יום ולא אכלוהו, ומשה רבינו שאל אותם מדוע עשיתם כן, הרי דמו לא נכנס להיכל, ולמדנו מזה שאם הדם היה נכנס להיכל צריך לשרוף את הקרבן, ונמצא שהפסוק 'כל חטאת וגו', באש תשרף מיותר הוא, ואפשר ללמוד ממנו דין אחר (רש"י, ראה בדבריו שפירש שהכוונה לשעיר נחשון, ובתוס' הביאו מהתורות כהנים [וכן הוא בזבחים קא, ב וברש"י ויקרא י, טז] שהכוונה לשעיר ראש חודש, וראה פני יהושע שביאר את דברי רש"י, ואף שמבואר לקמן (פב, ב) שרק קרבן שגופו נפסל שורפים אותו מיד, אבל קרבן שרק דמו נפסל אסור לשורפו מיד, אלא רק למחרת, שנפסל משום נותר, כל זה דוקא בדם שיצא החוצה, שאז רק הדם שיצא נפסל ושאר הקרבן כשר, ואם נשאר עוד דם בפנים מותר להזותו, ולכן אסור לשרוף את הקרבן לפני שהוא נפסל בנותר, אבל דם שנכנס להיכל, פוסל את כל הקרבן, ואפילו אם נשאר דם בחוץ אסור להזותו [לדעת הכהנים (זבחים פב, א)], ולכן מותר לשורפו מיד (קובץ שיעורים אות צט; קהלות יעקב טו, בדעת רש"י).

ויש שסובר, שקרבן שדמו נכנס להיכל אסור לשורפו מיד [כיון שאף שכל דם הקרבן נפסל, מכל מקום הברש לא נפסל (קובץ שיעורים שס)], וכוונת הגמ' שכיון שהלכה למשה מסיני שקרבן שדמו נכנס פנימה צריך לשורפו, משום כך הפסוק 'וכל חטאת' וגו' מיותר הוא, ואפשר לדרוש ממנו דין אחר (תוס', וראה ראש יוסף שלפי תוס' לא גורסים 'דקתיב והנה שרף').

וכי אתא קרא למישרייה לנבילה בהנאה הוא דאָתא, ויש שאינם גורסים 'לנבילה' (ראה הגהות וצינונים במהד' עוז והדר), שהרי הפסוק בא להתיר כל חלב בהנאה, ולא רק חלב של נבילה (דבר שמואל, וראה עוד משך חכמה ויקרא ז, כד).

כשהותרה נבילה היא הותרה חלבָה וגידָה לא הותרו נכו, לפי שחלב וגיד אינם נחשבים כבשר, ולכן אינם נכללים בהיתר הנאה שנאמר בנבילה וצריך פסוק מיוחד להתירם, ומטעם זה גם לא צריך פסוק מיוחד ללמדנו שאינם בכלל טומאת נבילה (רש"י). ויש מפרשים שחלב וגיד נחשבים כבשר, והטעם שאינם נכללים בהיתר ההנאה שנאמר בנבילה, כיון שההיתר נאמר רק על בשר ממש, שבבהמה שחוטה מותר באכילה, ולא על חלב וגיד שגם בשחוטה אסורים באכילה (תוס'), והטעם שלרבי יוסי הגלילי חלב אינו מטמא טומאת נבילה, כיון שלדעתו די בלימוד אחד ללמדנו שחלב אינו טמא בטומאת נבילה לגבוה ולהדיוט, ואין צריך לימוד מיוחד שאינו בכלל טומאת נבילה לגבוה (מהרש"ל מפני יהושע בדעת התוס'). ויש שסובר, שלפי רבי יוסי הגלילי חלב מטמא טומאת נבילה (מהרש"א בדעת התוס'), וראה עוד ח"ד הר"ן לעיל ע"א).

ומה חלב ששענוש כרת מותר בהנאה גיד שאינו ענוש כרת לא קל שכן, והטעם שהגמ' מוכיחה כן רק מחלב, ולא מדם שגם הוא ענוש כרת ומותר בהנאה – אף שלכאורה הוכחה זו עדיפה, שהרי בדם לא שייכת דחיית הגמ' שהותר מכללו אצל חיה – כיון שכל הטעם להתיר גיד בהנאה, הוא רק משום שהוא חלק מהבהמה כבשרה ולכן הוא נכלל בהיתר ההנאה שנאמר בנבילה, אבל מדם אי אפשר ללמוד, משום שאינו ממש חלק מהבהמה כבשרה (תוס', וכע"ז בחי' הר"ן, וראה פני יהושע). ויש שפירשו, שגם דם הותר מכללו כמו חלב, שהרי דם הנבלע באיברים וכן דם דגים וחגבים מותר, ואי אפשר ללמוד ממנו היתר הנאה בגיד (תוס' הרשב"א משאנן; תוס' הרא"ש).

האמר בגיד שלא הותר מכללו אצל חיה, ואף שלדעת רבי שמעון גיד הנשה מותר מכללו בבהמה טמאה, כמבואר לעיל (כב, א), מכל מקום גם חלב הותר מכללו בבהמה טמאה כמו גיד, ואין היתר בגיד יותר מבחלב, אך חלב מותר יותר מגיד, כיון שהותר מכללו אצל חיה טהורה, וגיד לא הותר מכללו אצל חיה טהורה (תוס' רבינו פרץ).

מקדי בין למר ובין למר אסורין בהנאה מאי בינייהו, והטעם שלא אמרו שמחלוקתם היא האם חמץ נוקשה או חמץ גמור בתערובת אסור בהנאה, אף שאיסורים אינו נלמד מן הכתוב (שמות יג, ג) (א' יאכל חמץ, אלא מן הכתוב (שם יב, כ) 'כל מחמצת לא תאכל' [כמבואר להלן (מג, א)] – ואם כן לכאורה יהיו אסורים בהנאה רק לרבי אבהו ולא לחזקיה – כיון שלאחר שלומדים מהכתוב 'כל מחמצת לא תאכל' שגם חמץ זה נכלל באיסור חמץ, נכלל בלימוד זה שיהיה דינו כחמץ רגיל שאסור גם בהנאה [ומכל מקום אין עליו חיוב כרת, כיון שהוא נכלל באיסור חמץ רק לגבי איסור הנאה שהוא דומה לאיסור אכילה ולא לגבי חיוב כרת] (חי' הר"ן, וראה עוד ר"ן להלן מג, א ד"ה אלא, שיש מיעוט שבחמץ נוקשה אין כרת, והתוס' כאן קשון כן ולא תירצו). ויש שפירשו, שהגמ' לא אמרה שמחלוקתם היא בחמץ נוקשה, כיון שיש מאן דאמר שסובר שחמץ נוקשה אינו אסור כלל מהתורה (רבינו דוד).